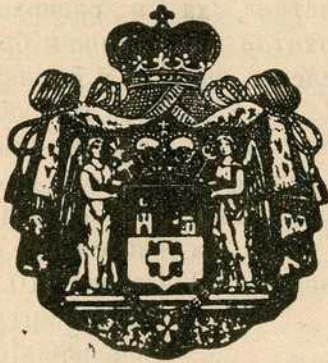

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СРПСКИ СИОН

Год. XIV

Број 23

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ
КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у понедеоник 15. новембра 1904.

ЗВАНИЧНО.

Његово Високопреосвештенство, Господин епископ *Мирон*, благоизволео је рукоположити свр. богослова Јована Станојевића дана 4. (17.) окт. о. г. за ђакона а 6. (19.) окт. о. г. за презвитера, који је постављен за прив. па-рох. помоћника у Беловару.

Званична преписка

о заклади Саве Текелије од 1. Августа 1842.
Бр. 2409/вал. ex 1899.

Његова Светост господин патријарх српски Георгије разложивши и овом при-ликом крајњу потребу подизања прав. српског богословског семинара, изјављује да ће Божјом помоћу, у току године 1900. подићи и удесити о својем трошку зграду за тај семинар; ну пошто је решено, да се на одређеном за то земљишту подигне фондовска зграда за сабор и звања врхов-них нар. цркв. автономних власти, умоља-ва, да се одреди, где да се подигне семи-нарска зграда с тим, да би ваљало узети у претрес и питање о том, да се приведе к циљу и заклада покојног народнога до-

бротвора Саве Текелије, по што ће на-скоро иста заклада достићи висину од јед-ног милијуна и стотисућа форината а. вр., а то је моменат, кад треба да ступе од-ређења закладе у живот издижући наро-чито, да се $\frac{1}{3}$ прихода од милијуна глав-нице има употребити на издржавање прав. срп. богословског семинара уз тамо са-држане одредбе.

По саслушању подробно изведенога излагања Његове Светости господина па-тријарха и по дужем саветовању

Буде одлучено:

У погледу места за семинарску зграду изрећи, да се иста подигне на првобитно одређеном земљишту, ако се превеће не одобри она одлука саборског одбора, да се гради фондовска зграда; ако пак овдашња овопредметна одлука задобије превеће одобрење, онда семинарска згра-да у колико је то могуће, да се подигне, у т. зв. дворској башти.

Што се тиче приведења к цељи закла-де великога народног добротвора пок. Са-ве Текелије, то обзиром на дата преимућ-ства и права митрополиту карловачком у обзиру исте закладе, умолити Његову Све-

тост преузв. господина патријарха српскога, да благоизволи на надлежном месту, као митрополит-патријарх учинити сходне кораке у тај смер, да се ова заклада по духу основнога писма, приведе у живот, а уједно умолити Његову Светост, да благоизволи у своје време благохотно извести и саборски одбор о успеху ово-предметних предузетих корака.

Олуку ову Његовој Светости господину патријарху високог знања као и даљега сходог расположења ради саопћити.

Из седнице срп. прав. нар. цркв. саборског одбора држане у Карловцима 18. (30.) децембра 1899.

Његовој Светости Преузвишеном
Господину

Георгију Бранковићу,
архиепископу и митрополиту карловачком
и патријарху српском
у Карловцима.

Представка

Његове Светости преузвишенога господина Георгија Бранковића патријарха српскога, поднесена преузв. г. кр. уг. министру-председнику у предмету употребе каматнога прихода закладе Саве Текелије, основане 1. августа 1842., која је у току године 1900. достигла одређену своту од 1,100.000 форината или 2,200.000 круна. М 612. ех 1900. (Превод с мађарскога.)

Преузвишени Господине Министре-Председниче!

Основним писмом пок. Саве Текелије, бившег кр. уг. саветника, изданим у Пешти 1. август 1842. године установљена задужбина, достигла је у другој половини ове 1900. године висину од 1,100.000 фор. или 2,200.000 круна.

Према том и обзиром на одредбе садржане у 4. и даљим тачкама основнога писма, а исто тако и на накнадне одредбе додане к основном писму а издане 28. марта 1878., потребно би било, да ова заклада сада већ ступи у живот у оном обиму, како то наређује основно писмо са накнадним одредбама.

Када ово саопћавам Вашој Преузви-

шености, у исто доба имам част и о том извести Вашу Преузвишеност, да сам, што се тиче онога дела ове закладе, који се односи на војене заводе и питомце, а у тај смер, да се учине потребни кораци и расположења, данашњега дана и под горњим бројем поднео представку високом ц. и кр. заједничком војеним министарству.

Ну обзиром на то, што се од 1842. године овамо битно променили одношаји како у погледу на војене заводе, питомце и стипендије, тако и на образовање свештенства прав. српске митрополије карловачке (10. тачка), а не мање и у погледу на јерархијску (црквену) припадност прав. епископије арадске (11. тачка), то је услед тога настала потреба, да се према промењеним одношајима надлежним путем измену и овамоодносна расположења основнога писма у таквом правцу, да иста одговарају с једне стране интенцијама оснивача, с друге стране пак и захтевима садањих законитих, одношаја.

Држећи ово пред очима и с обзиром на права, која су у основном писму митрополиту ујемчена, држим за своју дужност да ово саопштим и односно с поштовањем предложим В. Преузвишености са том молбом, да приступивши мојим предлозима, и у свези са истима изволите учинити сходне високе кораке и односно расположења.

Пре свега имам част с поштовањем споменути, да је ради задовољења захтева промењених одношаја и насталог новог законитог стања, допуњено односно измењено основно писмо од 1842. год. у колико се односи на војено-питомачке стипендије и то накнадним одредбама, које су издане наредбом ц. и кр. заједничког војног министра од 28. марта 1878. год. под бр: Abth. 6. Nr. 650., које су (накнадне одредбе) истим високим министарством у своје време саопћене високом кр. угар. домобр. министарству од 3./15. априла 1878. год. бр. М. 106./1878., а у верном препису саопћене високом министарству богочасти и јавне наставе и које сам имао част у верном препису под 20. априлом (2. мајом) 1898. приказати преузвишеном господину кр. угар. министру-председнику.

Исто је тако потребно, да се измену 10. и 11. тачка основног писма.

Тачка 10. основног писма садржи наике, ова расположења:

Alteram — — — (ова је тачка наведена на латинским језику, а у српском преводу гласи: Другу трећину интереса од једног милијуна одређујем на изражавање и издржавање свештенства источно-православне цркве (пошто сам наике у Араду основао фонд за свештенике, који у цркви моје поролице служе свете службе и које ћу ја сам или оних једанаест особа — наведених у закладама мојим, год. 1822. изданим постављати). И то најпре на подизање зграде за семинар и книжницу у мојој башти, која је у близини цркве моје породице, за онолико наике клирика и професора, колико се буду из 20000 фор. кон. вр. за семинар одређених, могли издржавати, које ће професоре пак архиепископ и митрополит карловачки несумњиво из илирско-српског народа, као и клирике из истог народа, но првенствено оне из арадске дјецезе, имати именовати, с обзиром на препоруку оних 11 лица, у свештеничкој заклади означених. Унутрашњу организацију и управу овог семинара имаће руководити митрополит, по нарочитом упуству, које ћу му саопштити.“

Ради бољег осветљења ове тачке, имам част напоменути, да је онда, када је оснивач учинио горња расположења православна епархија арадска сачињавала један део црквено-јурисдикционалне територије православне српске митрополије карловачке, па је и православни епархијски епископ арадски потпадао под црквену власт православног српског архиепископа-митрополита карловачкога. Осим тога поред карловачког православног српског богословског училишта, основног у години 1794., постојала су на темељу научнога плана, изданог по превишњем одобрењу наредбом кр: уг: намесничког већа од 30. јануара 1821. год. бр: 3101., још три православна богословска завода, и то: арадски (од 1822.) вршачки (од 1823.) и пакрачки (од 1822.), али ови заводи немогоше довољно напредовати због оскудице у потребним материјалним изворима, училима и

наставничким снагама. Поврх тога је оснивачу, као члану правосл. српског народног сабора (темишварскога) од 1790. год. лебдела пред очима она идеја, о којој је на сабору расправљано и која је довела до донашања потребних закључака, да се за богослове правосл. срп. митрополије карловачке ваља да подигне богословска семинарија (seminarium) које ће потребама одговорити.

Узевши ово у обзир, према (насупротив) 10. тачки основног писма постоји та чињеница, да је арадска православна епископија фактично од 1864./5., по закону пак од када је у крепости зак. чл. IX: 1868. престала бити саставним делом ове (карловачке) прав. српске митрополије, то јест: *арадска* православна епископија појављује се сада као саставни део *струне* митрополије и односно данас је *румунскога*, а не српског народног обележја; оно неколико прав. српских опћина пак, које су пре ступања зак. чл. IX: 1868. на снагу спадале у арадску епархију (и то: арадска, арад-гајска, печканска, торњанска, батањска, нађлачка и ход-мезе-вашархељска) по ступању овога закона у крепост и односно у смислу додатка прев. кр. наредбе издане 10. августа 1868. спојене су са прав. српском епархијом темишварском. С тим је у исто време и прав. епископ арадски изузет из подручја карловачкога православног српског архиепископа, митрополита и патријарха, те ни не спада под његову јурисдикцију. Према овом у Араду, где нема *српске* епископије и односно српскога епископа, не може бити ни српске богословије (богословско училиште и семинар), како је то желео оснивач.

Ну ако се оснивачева воља у овом погледу, т. ј. колико се тиче места, не може испунити, то треба истражити па и наћи начин, да се оснивачева воља, ако и не у свему (јер је немогуће или је нецелисходно) бар у главном оствари.

У овој прилици задатак није тежак.

Данас, као што се зна, арадска прав. епархија и њезин епископ не спадају прав. српској митрополији карловачкој. У Араду нема прав. српског богословског завода. Сем тога се ваља нагласити, да је у сми-

слу воље оснивачеве благодат богословског семинара учињена за добро *целе* карловачке православне митрополије и једино и искључиво за добро православних Срба (Срби професори, Срби питомци).

Кад је ово тако и када узмемо у обзир, да данас, по закону, овде у Карловцима, као у седишту митрополита-патријарха и односно у средишту митрополије, постоји прав. српско богословско училиште, чија се важност простире на *целу* прав. српску митрополију карловачку (заводи вршачки и пакрачки се давно угасили); то је онда вољи оснивачевој најближе, да се ова трећина камата велике задужбине споји са карловачким митрополијским богословским заводом, (који није епархијски и) који има и потребну библиотеку — у онај смер, који је сам оснивач одредио. Ово се може у толико лагље, па је и допуштљиво, спровести, што данас, а услед тога што с поштовањем потписани поред овдашњег богословског училишта подиже у сваком погледу згодно семинарско здање, које ће се већ почетком удуће школске године предати намени својој — отпада потреба и трошак, који би ишао са подизањем у осн. писму условљенога здања за семинар и књижницу.

Узевши дакле у обзир све те околности као и то, да у смислу основнога писма свагдањи карловачки православни српски митрополит-патријарх има право, постављати из ове закладе издржаване професоре и питомце, које му право стоји у снази и при постављању професора прав. српског богословског училишта карловачкога тако, да у смислу 104. §-а III. одс. прев. кр. наредбе од 10. августа 1868. године „професоре богословије наименује српски Патријарх са српским Епископима“ — имам част са пуним поштовањем умолити В. Преузвишеност, да благоизволите к том приступити и односно, у колико је за то потребна и прев. дозвола, на прев. месту испословати, да се 10. тачка овога основнога писма од 1. августа 1842. године тако допуни односно измени, да се друга трећина камата основне главнице од 2,000.000 круна употреби на издржавање уз прав. срп. богословско училиште у Карловцима

подигнутога семинара (интерната) и односно семинарских наставника и питомаца.

Исто се тако не могу у првашњем облику одржати у крестности ни одредбе 11. тачке основнога писма, а то су ове:

„Cum juxta (и ова је тачка наведена на латинском језику, а у српском преводу гласи: „Како је на привилегијама илирскога народа и деклараторијалном опису њихову источно-православни епископат арадски основан за илирско-српски народ, то ће арадски епископ, кадгод буде од реченог народа и вероисповести, свагда побирати из ове фондације трећину интереса од оног првог милијуна у износу од 20.000 фор. конт. вр.; ако пак гореречена својства не буде имао, не може уживати добротинство ове закладе, већ ће се ови интеримални приходи уложити, а њихов интерес ће сваке године митрополит и асистенти по смислу упуства, које ћу и у овом погледу дати митрополиту, подељивати на дотацију пароха арадске дијецезе из племена српског и православне вероисповести“.

Овом на супрот стоји ова иста чињеница наиме та, да по садањем законитом стању арадска православна епархија (епископија) не спада к прав. српској митрополији карловачкој и да арадски православни (румунски) епископ није подређен карловачком прав. митрополиту-патријарху, услед тога пак код ове закладе арадски прав. епископ више не може доћи у обзир; већ како је у обзиру на онај део јурисдикционалног територија негдање (пре 1864/5. односно 1868. постојале) арадске прав. епархије, који је са прав. српским црквеним опћинама у Араду, Арад-Гају, Печки, Торњи, Батањи, Нађлаку и Ход-мезе-вашархељу спојен са суседном православном српском епархијом *темишварском*, прав. српски епископ *темишварски* надлежан епископ, односно како је услед зак. чланка IX: 1868. арадска прав. епархија дошла под прав. румунску митрополију, а православни Срби ове епархије подређени под јурисдикцију прав. српског епархијског епископа темишварскога — то би — услед тога данас, у смислу основнога писма од 1842. године, управо прав. српски епископ темишварски

био овлашћен, да ужива трећу трећину камата основне главнице од 2,000.000 К. Ово замењивање је потпуно слично са заменом, која се садржава у основном писму (Петра Божића), које је одобрило високо кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе под 17. септембром 1884. бр. 33.485. и која овако гласи: „Но пошто је зак. чланком IX. од год. 1868. дијецеза арадска потпала романској митрополији, а Срби у арадској дијецези потпали српској дијецези темишварској, и пошто је сам фундатор Петар Божић био Србин и пошто се из самога тестамена види, да фундатор није намеравао основати стипендије за Романе, већ за Србе источне вере, то она опредељења тестамена у обзиру стипендија, која се односе на *арадску* дијецезу, имају се односити на дијецезу *темишварску*.“ Ну обзиром на то, што се од 1842. године овамо, када дотација епископа није била једнака него разне величине, прилике, које се односе на дотирање епископата прав. српске митрополије карловачке, промениле у том правцу, да је у 27. §-у I. одс. I. В. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. године начелно изречено, да „сви Епископи добивају *једнаке дотације*; чега ради имат ће се комасирати приходи свију Епископата..“ — то је услед тога моје скромно мишљење и предлог, да В. Преузвишеност изволи сугласити се и односно, у колико је за то потребна и прев. дозвола, на прев. месту испословати, да се 11. тачка овога основног писма од 1. августа 1842. године тако допуни односно измени, да се трећа трећина камата овозакладне основне главнице на уобичајени начин, годимице, урачунава у епископску дотацијону конгруу и да се на једнаке делове подели на дотирање прав. српских епископа: бачкога, будимскога, горњо-карловачкога, пакрачкога, темишварскога и вршачкога.*

*) Како је Његова Светост за случај да се не усвоји овај његов предлог, мислила да поднесе предлог да поменути $\frac{1}{3}$ камате ужива темишварски епископ, у ком случају не би имао уживати приход од Сирита, ког би остала г. г. епископа имала уживати; с тога смо у чланку „*С истином на среду*.“ и рекли на 651. на првом строју у 18. реду од горе

После овога имам част са пуним поштовањем молити В. Преузвишеност, да изволите горе изређано у високу пажњу узети, моје понизне предлоге прихватити и у поводу тога своју високу одлуку у овој ствари мени саопћити.

Примите и т. д.

Карловци, дне 31. октобра (13. новембра) 1900 године.

Георгије с. р.
Патријарх.

М. 120. ex 1901.

Високославном српском правосл. нар.
цркв. саборском одбору
у Карловцима.

Савезно са одлуком Високоистог од 18./30 децемира 1899. бр. зап. 2409. имам част саопћити Високославном саборском одбору знања и евентуално даље одлуке ради, да сам у смислу исте учинио потребне кораке, да се заклада пок. Саве Текелије, која је у другој половини 1900. год. достигла и прешла висину од 2,200.000 круна, приведе намени према одређењима односно према духу основ. писма од 1. августа 1842. У тај смер сам се обратио образложеним представкама од 31. октобра (13. новембра) 1900. с једне стране преузв. г. ц. и кр. заједничком војном министру у обзиру на војничке стипендије; а с друге стране преузв. г. кр. уг. министру-председнику у обзиру на камате за издржавање семинара и то овде у Карловцима и односно камата за допуну епископске дотације.

О исходу учињених корака јавићу касније високославном саб. одбору.

У Карловцима 2. (15.) марта 1901.

Георгије с. р.
Патријарх.

О Д Л У К А

саборског одбора од 12./25. марта 1901. бр. С. О. 1629./19. ex 1901. у предмету закладе Саве Текелије од 2,000.000 круна.

Његова Светост преузвишени господин Георгије патријарх српски високим допи-

„или пак да се уступи темишварском — —“.

Ну, после превишњег решења од 22. Окт. пр. г. Његова Светост није могла учинити овај предлог.
Уред.

сом својим од 2./15. марта 1901. бр. М. 120. позивно на овдашњу одлуку од 18. (30.) децембра 1899. бр. зап. 2409. саопштава, да је учинио потребне кораке, да се заклада пок. Саве Текрлије, која је у другој половини 1900. год. достигла и прешла висину од 2,000.000 круна, приведе намени према одређењима односно према духу основног писма од 1. августа 1842. и да се у тај смер представкама обратио преузв. госп. ц. и кр. заједничком војном министру и преузв. госп. кр. уг. министру председнику.

ОДЛУКА:

Високи допис на знање узети.

Ad C. O. 9522.2309 ex 1903.

О т п и с

преузв. г. кр. уг. министра-председника од 27. октобра 1903. бр. 4357/М. П. 11., којим је саопштена превитљива одлука од 22. окт. 1903., којом се одређује, да $\frac{1}{3}$ камата закладе пок. нар. добротвора Саве Текелије од 2,000.000 К уживају на једнаке делове прав. српски епископи: будимски, темишварски, вршачки и бачки на место православног српског епископа арадскога и да се тај каматни приход не може урачунати у епископску дотацију.

Преузвишени и Високопречасни Господине Архиепископе-Митрополите и Патријарше!

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превитљивом одлуком Својом од 22. окт. ове године на мој најпонижнији предлог најмилостивије дозволити, да се једна трећина камата закладе Саве Текелије у износу од 2,000.000 К, која је опредељена на повишење дотације арадског православног епископа, обзиром на промене, које су наступиле услед IX. зак. чланка од 1868., употреби у корист прав. српских епископа: будимског, темишварског, вршачког и бачког и да се на овај закладни део спадајући, до сада задржани каматни приход, као и онај, који ће до сада доћи, међу споменуте епископе на једнако подели.

О томе Вашу Преузвишеност позивно на Вашу представку, упућену мојем претходнику у звању под 13. новем. 1900. г. бр. М. 612., повољнога знања ради извештавам с тим, да ова на уживање споменутих четирију православних српских епископа предата заклада као приватне нарави

припомоћ и односно као повишење дотације, које искључиво припада овој четворици епископа — не може доћи у обзир код једнаке дотације прав. срп. епископа, која је изречена у тачци б, §. 27. В. прев. кр. наредбе од 10. августа 1868., ну која истиче из прихода, који су набројани под тачкама в., г., д., те се не може ни узети у рачун по тачци л. при коначном и бројном установљењу.

Напослетку позивам Вашу Преузвишеност, да изволите ради тачног извршења горехваљене превитљиве наредбе сходно расположење неодложно учинити.

Примите и т. д.

У Будимпешти 27. окт. 1903. год.

Гроф Куен-Хедервари с. р.

НЕЗВАНИЧНО.

Органичка одређења за војно свештенство

2

Свршетак.

Х.

У случају мобилизације, поставља се при свакој армијској команди 1 православно војни свештеник.

Он врши духовне послове за православне чланове армије, у колико они не спадају под пастирство дивизија.

Од њега зависе у црквеним пословима православно војни капелани, који су додељени армијским дивизијама.

Он, као помоћни орган армијске команде, зависи од ње у сваком погледу, односно од армијско генералне команде.

У случају мобилизације постављају се за вршење пастирства код сваке трупе дивизије два војна капелана.

У ту се циљ одређују, обзиром на вероисповедне и језичне односе дивизијских трупа, способни свештеници, који ће обављати пастирске дужности члановима своје вероисповести код оних трупа и завода, које им определи дивизијска команда.

У црквеним пословима православно дивизијски свештеници потчињени су најстаријем (по рангу) православно свештенику који се налази код армије у рату; а у службеном погледу потчињени су дивизијској команди.

Оне особе, које припадају главном стану једног кора, као и трупе и заводи који су непосредно потчињени корпус-команда, у пословима пастирства зависе од дивизијских свештеника.

За вршење пастирства и духовне јурисдикције додељује се свакој ратној и покретној резервној болници један војни капелан, који је у прквеним пословима потчињен војном свештенику своје вероисповести што се налази при дотичној армији; а у службеном погледу потчињен је преко болничке команде оној команди која је претпостављена дотичној болници.

У утврђеним местима, која су стављена на ратну ногу, за вршење пастирства у рејону утврђеног места одређен је један војни свештеник, који је у свима војно-административним прквеним пословима помоћни орган команданта утврђеног места, и спада у војно-административни штоп утврде.

У оним утврђеним местима, где за штоп утврде није систематизован нарочити војни капелан, обављаће односне службене послове најстарији по рангу војни свештеник посаде.

За вршење пастирства и духовне јурисдикције у болницама утврђа као и за посаду, ратно министарство додељује штопу утврде војне капелане дотичних вероисповести по потреби.

Војни капелани, који су додељени утврђеним местима, потчињени су у свима војно-службеним односима, од времена кад је место стављено на ратну ногу, непосредно команданту утврђеног места; а ван те периоде, преко истога (команданта), потчињени су војној територијалној команди.

За вршење пастирства код оних трупа и завода, који не припадају ни армији у рату, нити ратним посадама утврђених места, а немају свога свештеника у статусу, одређен је за сваки војни пастирски округ потребни број војних капелна разних вероисповести.

XI.

Војне свештенике именује, односно унапређује Његово Величанство на предлог ратног министарства.

Унапређење у начелу бива само у наредни већи чин и у опште по турнусу. У томе важи одређени рок као и за унапређење особа ц. и кр. војске.

Посебни прописи садрже се у „Dienstvorschrift-y“ за војно свештенство.

Додељује или премешта војне свештенике ратно министарство према језичним и вероисповедним односима.

XII.

Војно свештенство попуњује се из резервних војних свештеника, евентуално из цивилног свештенства.

Предлог за попуњење упражњених места подносе епископске конзисторије, и то сарамерно према броју трупа које се попуњују у њихном подручју, при чему се поглавито имају узети у обзир они натецатељи, који припадају резервним војним свештеницима, а желе прећи у активну службу.

У случају мобилизације потребни већи број војних свештеника него у мирно доба, покрива се на првом месту позивом војних свештеника у резерви.

Ако није довољан број ових последних, тад се за вршење војног пастирства позивљу, колико треба, рукоположени свештеници и намештени душепопечитељи (односно помоћни душепопечитељи) из евиденције надокнадне резерве, и именују се за војне капелане другог разреда док траје рат.

XIII.

При демобилизацији опет се распуштају војна пастирска звања мобилизованих армија, санитарних војних завода и штопова утврђених места, те се војни свештеници, у колико су били узети из особља у мирно доба, додељују дотичним војним пастирским окружима.

Војни свештеници у резерви, као и они свештеници који су привремено били намештени, ступају у положај ког су заузимали пре мобилизације.

По окружници ратног министарства од 6. септ. 1904. од. 9, бр. 3976 (Normal-Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer, 31. комод од 15. септ. 1904.) одређена су до даљих наређења за православне војне свештенике следећа седишта и подручја службовања за православне чланове војске:

а) *архиепархије Черновицке:*

Лавов: 1., 8., 9., 10., 11. и 14. кор.

б) *румунске цркве:*

Беч: 2., 4., 5. и 6. кор.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Велики Варадин: Попунидбена окружна заповедништва Бр. 29., 33., 37., 39., 46. и 101.

Темишвар: Попунидбена окружна заповедништва Бр. 43. и 61.

Сибирь: 12. кор.

Сарајево: 13. и 15. кор., затим војно заповедништво у Задру.

в) *српске цркве*:

Будимпешта: 2., 3. и 4. кор.

Карловац: 7. и 13. кор.

Сарајево: 15. кор. и војно заповедништво у Задру.

Хилендарски крст и Кара-Ђорђе Петровић. Д. Р.

Од свију српских калуђера, Хилендарци су познати као највећи и најчешћи просјаци по нашим крајевима. Није било времена — бар у XVII. и XVIII. веку, а и доцније, да није по један брат, обично игуман ил проигуман просио по српским крајевима. Они су лепе — што би рекли Србијанци — паре покупили, те нешто послали у Хилендар, а већи део за себе задржавали.

Од многих доказа за ово, навешћемо само ово.

Архимандрит хилендарски Герасим, ба-вио се око 1740. више година по нашим крајевима, купећи милостињу за Хилендар. У своме писму из Карловаца 12. Септ. 1744. што га је писао епископу будимском Василију Димитријевићу, рече: „— — Међу тим на исти начин, како из писма сингела Павла В. П. увједомити се хошчете, јављам поради да речем брата нашего проигумена Атанасија Хилендарскога, како разумјех да ће тамо у Беч ити, невјем какав вјетар гонити, а ничто друго точију мон. новце у бездјелство трошити, и хвали се да тамо кое у њеких господара мимо пут кое у Будиму и кое где в епархии В. П. хоће и милостињу искати на манастир, за то добро ћете учинити В. П. ако га от такога намјерениа васнетите, за што и досад што је гдје просио, ние у манастир отслао, но и сам се чудим камо дјева и куда трошит, а не само што оно трошит што испросит, но и на зајам от многих поу-

зимао, пак исплатити не хоће — — за што знам да баш никакова дјела у Бечу неима, само да му пут ноге видит и оно новаца што има да потрошит — — —“ (Рукопис).

Тако је 1804. послан од братства хилендарског проигуман Григорије Димитријевић у прошњу, те да би могао што више скупити, понео је са собом један сребрн крст, за ког је наравно говорио, како је он чудотворан, што су обично поменути просјаци-калуђери говорили свету, и сваки од њих по једну чудотворну старину са собом носио.

Сећамо се, да је и у не давно доба један хилендарац — Србин — ишао по Србији, те продавао нероткињама по скупе паре грожђе са гроба св. Саве, ког је он на оке куповао на Ципру и другим грчким острвима, и тим начином лепе паре стекао.

Како је изгледао поменути крст, што га је проигуман Григорије са собом у прошњу понео, и шта је даље било с њиме, види се из следећег његовог савременог описа, реверса и извештаја.

І. Описание

креста из мон. Хилендара проигуменом тогж манастира Григоријем Димитријевићем в Сербију принесенаго убо, обаче чрезв. чајним случаем изобрјетенаго:

Крест древјан, 10 цоли дугачак и цол широк, прека част креста 6 цоли, сребром окован, и с лица позлашчен; в средиње коего находитсја мали крестић сребром окован и позлашчен, в немже находитсја частица честнаго древа. На сем крестје находитсја 4 велика камена от коих 2 жути а 2 црвенкасти, и кромје сих 5 менших каменеј, от коих 1 плаветан а 4 рубин фарбе, вси прости, и кромје того находитсја 32 зрна ситнаго бисера. В наличии того креста извајан Христос Спаситељ на крестје висјашч с надписом

IC
XC

 с четирми изображенијама ангелима на четирех крајех тогоже креста у сребру извајаними.

Тојже крест находитсја во футроље сребреној, внутр и вѣууду позлашченој, на коеј футроље с јединија вѣшњија страни изрезан крест с надписом в горњеј страње І. Н. В. І. (Исус Назареон Василевс Јудеом) со изображением сонца с јединија и месеца

с другија страни тогоже извајанаго крестића; с другијаже вњешнија страни такожде футрола јест надпис сљедујушчи:
 + Sic iudiceniemъ Данила Проигмена Хиландариа ѿ Ескизахри, хажи Гурга Братъ ѿѿѿѿ (1775.)

Внутруду сут 4 изображенија свјатителскаја сребрна и позлашчена, от коих први Јосиф, други Никодим, трети цар Константин, четврти царица Једена.

II. Реверс.

Долуподписани настојашчим писанием свидјетелствују, јако крест сребром окован и с лица позлашчен, в средиње коего мали крестић с честним дрвом находитсја, такожде сребром оковат и с лица позлашчен, с футролоју сребрјаноју, внутр и вњеуду позлашченоју, мноју проигуменом монастирја Хилендарја љета 1804. в град Видин ради сабиранија милостини из мон. Хилендара взјати, но отуду страха ради турецкаго бјегством в Сербију пренесени, и здје у бившаго Сербији началника Георгија Петровића Чернаго оставши, в љетје же 1813. чрез тогоже Георгија Петровића в ц. к. страни в бјегствје от Турков паки пренесени, за коего аз немоги от него получити јего, и у високославнија славонскија Генерал-команди тужитисја принужден бих, но между тјем у њекоего фенечкаго перъаворца Милића Остојића случајно избрјетени, и чрез Г. Павла Хажића архимандрита Гергетежкаго из мон. Фенека јего високопревосходителству Г. Арх. и Митрополиту Стефану Стратимировићу от Кулпин донесени и предани от тогоже високопревосходителъјшаго Господина средством Пречестъјшаго АЕМ. Консисто-риума Карловачкаго, јако вещь монастирја Хилендарја, с тјем примјечанием исправно во руки моја пријак, что во призрјенији сего креста помјанутаго, ничто далше искати или досаждати имам, но паче, ашче би во-прос каков о нем родилсја, бремја слова и отвјета на мја взирају. Того ради и своеручно подписујусја.

В Карловцје 31. Јануариа 1814.

М. П. *πρωτόριος, τυ. διμητρίν
 προηγύμενος Χηλανδάρινος*

Пред нами:

Томом Јоановић Видак с. р.
 А. М. Асистентом
 Јоаном Николић с. р.
 А. М. Асистентом
 Paulo Beniczky m. р.
 Archiepiskopato Secretario
 Константин Стојшић с. р.
 А. М. канцеларии експедитор.

III.

Ваше Високопревосходителство
 милостивјешши Господине!

Високому В. В. мње даному налогу сљедуја, непропустих в мон. Фенецје архимандрита тогоже монастирја Мелетија Никшића (по збегу Карађорђевоу, архимандрит Студенички Мелетије Никшић, постављен је био за пр. управитеља ман. Фенека) о крестје из мон. Хилендарја в Сербију принешеном убо, обаче изгубленом и недавно чрезвичајним начином обрјетеном бившем обстојателно и во присуствии догодившагосја проигумена реченаго мон. отца Григорија Димитријевића испитати, и каковаја он купно с помјанутим проигуменом обстојателства относителъе до тогоже креста открил ми јест, изволите В. В. из сљедујушчих обширно увједомитисја.

Проигумен реченаго монастирја Хилендарја Григориј, посла бивши от своего јему монастира в град Видин 1804. ради собранија милостини, с дозволением како мирскаго началства, тако и духовнаго свјатитија Гори надлежателства, коеју приликоју принеси са собою крест в' приложје подробно описани. Догодилосја обаче да Епископу тоја страни от Турков посјечену бившу, он во Сербију пребјегл, идјеже уразумјев в тое времја бивши Сербие началник Георгиј Петровић Черни, да речени крест в руках тогоже проигумена находитја, насилно от него отјал, и у себе до тоље задержал, докоље и сам страха ради турецкаго все началство свое позабив, прошлаго љета в сија страни прибјегл. Хотја речени проигумен тојже крест от предпомјанутаго началника возвратити старалсја, обаче никоим начином желание јего исполнитисја немогло; ибо он тој конечно задержати вознамјериви, разнаја во изви-

нение свое приводил, ово, јако јему крест такови потребен јест, овоже, јако јего Григорију њекоему в Србији заоставшему архимандриту предал, кое и самим писанием своим томуже проигумену даним потвердил. Проигумен обаче, коему крест тој јако вручени от монастирја Хилendarја аманет, на сердцу лежал, с преднаведеним Георгију извинением задовољитисја не могл, принужден себе видјел и мирскија власти, нарочнежје Славонскиј, в Петроварадиње Генерал-Команди, идјеже Георгиј с прочими поглавари Србијанскими в дјелех до них относјашчихсја, испитуем бил, уврачеванија просити.

А между тим временем догодило сја, да арх. фенечки Мелетиј Никшић, јему же и отјатие того креста, и скорб реченаго проигумена познана бист, в перъворје фенечком, идјеже Србли в сија страни пребјегши збегове свои имјели, у њеког перъворца Милића Остоића случајно избрјел. Сирјеч купец њеки именем Павел Неранжић из Венчана београдске наие, приликоју бјегства Сербов, у реченаго перъворца на времја поселивсја, потом обаче во Србију паки возвративсја, сина своего дванајстољетнаго, јегоже в реченом перъворце междутјем оставил, ради ученија школнаго, на састанак с тим налогом, позван бил, јако да он јему познатују вещь от помјанутаго перъворца на сохранение преданују, изискав со собою принесет. Дјета сие повељенију родителеву последовати хотјевшее, у старца архимандрита Василија совјета просил, что јему дјелати надобно? Кое приликоју на вопрос тогожд архимандрита, каковаја сија вещь јест, јегоже он родителу своему на састанак носити имјел, открило дјетја, јако вещь тоја јест крест њеки, от Георгија Петровића на сохранение предани, и сиевим начином крест, о немже во просбје избобрјетесја; коего и купно с горе упомјанутим описанием В. В. на далшее милостивјејше употребление всепокоръејше подношу, и с глубочайшим страхопочитанием изумирају
Вашего высокопревосходительства
В мон. Фенеце 27. Јан. 1814.
всенижајши Павел Хажих с. р.
Архимандрит Гргетешки.

П и с м а

студеничких калуђера.

Приопштио

Д. Р.

І.

Преосвјешчењешему и словосъејшему г. г. архиепископу и митрополиту Словено-Србскому и прочим, кирију Вићентију (Поповићу) о Господје радовати се на многа љета. Частъеј ти руцје и нозје лобизаем, умъе прикасајушчихсе.

Хотешче ваше Преосвјашченство увједете и о нас недостојних и манших рабов в. П., молитвами вашими и Благодатијеју божијеју до сего числа јешче ва живих, обретаемсе, и молимо господа Бога милостиваго и пречистују јего Богоматер за блаженое здравие в. П. разумјети. А по сих вестно сатвараем в. П. милостницу коју сте послали к нами, дошло нам до руке, и ми смо наредили те се одржавају сарандари, и паки велми се молимо в. П. да не бисте у забвение дали овују свјатују обител, но да бисте показали отачаскују љубав, јакоже и до јако, а ми ћемо должни бити отслужити, и должни јесми непрестано Бога молити о блаженоздравии в. П. и душевном спасении, и у дне и у ношчи непрестано, инују помошч и надежду неимам, токмо на Бога милостиваго надеемсе и на в. П., и антиминос шчо сте нам послали дошао нам је до руке, и паки молимо се в. П. ако би кои брат наш тамо дошао нарежден от св. манастира позаради милостинице с нашим рукописанием да бисте га нагледали, и позаради Василија кои јест у Будиму молимо се в. П. да бисте сатворили љубав да му отпишете да пошље путнину у монастир, ако он неможе доћи, а и ми смо му писали. И поздравление присилаемо г. владције кир Никанору Гостајничком (Никанор Димитријевић-Митровић, владика костајнички од 1716—1728.) и целуемо св. десницу и сарандар му одржавамо. И прочее свјатие молитви в. П. с нами всегда амин.

Месеца Јулија 23. у Белграду лето 1718.

Вашего Преосвјашченства
непрестани Богомољац и
отслужитељ Пахомие архи-
андрит студенички с. р.

М. П.

II.

Високопреосвјашченому Г. и владичје, свјатјејши — Будимские јепархие Михаилу (Милошевићу) долгољетнаго ви здравија желају.

А по том вашему свјатителству св. десницу цјелуемо, и о свјатому монастиру извјестие творимо, како от васуду обстоящими бједами вјеем јест и насилствован от проклетих чед агаренски, и ка запусти-телному падежу зрит: толико ималисмо надеждное упование от мимо грјадущаго љета, да бисмо остали и са св. монастиром под власт свјетлости цесарские, а сад како видимо тие се радости лишимо, но опет иго агаренски подобает нам носити, а помошчи ни откуду немамо. Тако на господа Бога упование вазлагаемо и от једни иновјерац на мамјелу узимљемо, а другим адскаја уста затикуемо, до јуче сам ти владико свети у свези на Новом Пазару био у проклети измаилски чјед, неимавши откуду должно ваздати им. У томе се вашему свјатителству препоручуемо, да нас незаборавите у ово тешко и прискорбно времје, и паки господине свјати имам тамо јединого брата нашего монастира житеља, именован Василија, кога смо сви соборно братиа отправили милостиње ради ово четврто љето, јест невјем что от толико врјемена твори, нити нам шчо шиље ни чак у монастир иде: Того ради молимо ваше свјатителство да га призовете преда се и да га покарате, что от толико времена твори, а овамо се ни на каквом помошчи и не приказуе. Того ради ако би се и јешче кои дан ту задржао, шчо има готово сад код себе да ми пошаље то по добри трговци зде у Белиград до г. јексарха митрополита Белиградскога, а он ће мене ласно до руке доврћи. Сваки дан наши људи доходе зде у Белиград. Прочее и свјатие ви молитви да пребивајут с нами ва сегда.

Месеца Јулија 25. у Бели-граду, лето 1718.

М. П.

Смјерни архимандрит Пахомие студенички недостојн Богу и земли и ваш непрестани молебник целују св. десницу с. р.

III.

Преосвјашчењејши и Словесњејши Г. Г. Наш Отец и Пастир Милостивјејши (владици будимском Василију Димитријевићу).

Совим нашим понизним писмом ми ниже именовани раби и Богомолци в. П. спрјатавше руцје кољенма и свјатија ви сапоги лобизаем и обиду нашу предлагаем, како састоитеја монастир наш Студеница. Неимамо царја Благочестива и кнеза утјешенија, да слези наши пролием и обиду скажем како нињешња рат нас у васаку нишчету положи. Наш Архимандрит — Василије — с њеколико братие и са адиђарима црковнима изиде под власт цесарску за некое време, а ми прочи остали братија и служители св. монастира како Немци побегоше, а ми се Турцима предасмо и наш Архимандрит управи с Турцима с великим трошком и не би нам силе ни насилиа. Но нас проклете Клименте поараше и околни вилает; у томе ва великој нишчети состоимо, а царски данак сугубо ово време состоит: Того ради в. П. препокорно молимо: ми да имамо кога сад у ово време послати от Турака несмемо. Како сами в. П. знате, да јест от Турака велики порок на наш монастир, зашчо кад су Немци дошли на Нови Пазар, најпре су на наш монастир ударили, и нам Турци говоре, да смо ми Немце довели на Нови Пазар. У тому в. П. знате, да се наш духовник Герасим находи тамо у цесарској страни, того ради молимо да бисте га примили сад у ово време милостини ради и споможенију св. монастиру, јако слово ваше са властију јест даровано са више да не застел би монастир ва дан здравиа вашего и да не би погинули труди прежде бивших ктиторов.

Прочее остаемо в. П. усердни Богомолци Месеца Августа 20.

1740. у Студеници

М. П.

Наместник Јоанићије јермонах са Братиеју с. р.

IV.

Преосвјашчењејши и Словесњејши Г. Г. Наш Отец и Патрон милостивјејши (владици будимском Василију Димитријевићу).

Ваше Преосвјашченство, четверто љето избјегши испод ига турскаго и изнели њечто

www.сиротине церковне, те били у Бјелиграду, и ми се око оне сиротине находили и чували, а како се Бјелград узе, а ми пренесмо у варадински шавац, у тому Г. Блажењејши на нас отеческују милост излија, пожалова нам писмо на Срем једно на препитание, а друго на помош св. монастиру, а в. П. сами знате, како Срем сад састоит, форшпани немачки и турски по свеја дни, а најпаче ова болест — куга — како сад појављујесе, несме человек никуд да се помери, а братија из монастира дан и пошч поручују: они мисле да ми овамо путуемо, како јест нас блажењејши наредио, али ние како је више писато. Ми се кое како проводимо, а духовник како је из Бјелграда изишао, и до днес празден и неуправлен стоит: а Братија сидоксију изискивају, а ми смо њима отписали: да духовник мјеста амо неимјеет путовати, по пишите Г. будискому и како они из монастира пишу, тако и ми Г. препокорно молимо в. П. примите отца духовника Герасима љубве ради св. Симеона засад у ово усилно време.

Прочее остају в. П. препокорњејши
Василиј¹ Архимандрит св.
Студенически и свагдашни
Богомољац с. р.

Из Карловаца Сеп-
темвриа 28. 1740.

V.

Високопреосвјашчењејши, високодостојњејши и Превосходитељејши Г. Г. Архиепископ и Митрополит. Нами общи и велики отец, ктитор и Архипастир всемилостивјејши (митрополиту Павлу Ненадовићу).

Вашему Превосходителству благовјерно благоговјејушче, и нашему и общему отцу и Архипастирју, абие нехотјехом дае до сеље за њекие нуждњејшија церковнија вешчи и дјела досаждати ни извјешчати вам, а није усмотрјехом да не мали убитак, вред и тшчета нашеј пачеже вашеј св. обители св. успенској Студеническој, вашеј и ктиторству вашему будет, и такожде с

¹ По запису једном на кивоту од фебруара 1750. пре-
зиме је било овом архимандриту Василијевић. (Види „Ста-
рцанар“ 1890. стр. 3). Уред.

благовјерием, благоговјением и челобиением убједихомеја со многоју должностију извјестити и објавити вам за воспомјанутие прковније великонуждније и готово во сооружение вешчи (а то јест) за ново сочиненое и соуготованое от древа темпло и крест, котрие по возможности нашеј во прошедших годјех вјашчше от трех сот гроша истошчихом украшением у древу и јелико возможно сочинихом и во монастир пренесохом и дае во сеље чрез шест годов прешло и совершилосја от когда оно сочинено и сооружено, и тако просто и не совершено обрјетаеся и лежит и сумњаемеја да не все иждивение и трошак толики будет нам и добрим братиам и господам ктитором нашим, кои јелико возможно с нами потрудилися и потрошили, и сад сугубо и трегубо тшчета и с поруганием погрјешение, занеже можашесја с немножајшим воспоможением в боголепие храма Божија совершитисја јакоже и прочаја. А за недостатак мали хошчет остати и во ничто бити и остатисја, и умислихом и вашему Превосходителству и ктиторству објавити и превручитисја, да всемилостивјејше в. П. благосклоно соизволите и с прочими богољубимими Архиреи и ктитори за вјечни спомен вам грјадущим временем да би совершилосја и чрез благословенија вашего, да би и како иждивение тако и молеров к нами купно временем да би соизволили и прислали, а најпаче о тому и нами код первых оних Христиан и ктиторов да благословите поради и потрудитеся нам и да послужим и такожде временем како ми здје тако и все братство, вјечни благожелатели и богомолци будем: с котрим в. П. и ктиторству всеокорно и все смирено мољашчесја и превручајушчесја, и по соизволеніју Архипастирства за времје опредјеленое содержание и мјесто в. св. благовјешченском монастирје Крушедоље да указом превручите нас, и в прочем как великому и общему отцу и Архипастирју нашему отдаем всех нас у високу милост и милостиваго такожде благословенија и совершенаго благоутробија шчедроти ожидајушче и чајушче, и пребиваем

Вашего Превосходителства и Архипастирства

Всепокорњејши раби и
все усердјејши Богомолци
студенически Константин Ар-
химандрит с Братиами с. р.

(Ово ће писмо бити писато око 1750.
године).

VI.

Ми ниже подписавшија со сим вјејем
и вејакому којему би предстојало изне-
стисја сему нашему писму свидјетелствуем,
како от монастира свјато успенскаго Сту-
деническаго (идјеже лежат св. Симеона
Мироточца и сина јего св. Стефана краља
Первовјенчананаго мошчи) игумена и брат-
ства полномошчници сушче, пријахом от
Их високодостојњејшаго Преосвјашченства
Г. Г. Павла Ненадовића православнаго
Архиепископа карловачкаго и всего в дер-
жавје Их ц. к. Величества обрјетајущча-
госја славено-сербскаго и валахијскаго на-
рода Митрополита, и обоих Их ц. к. ве-
личеств тајнаго совјетника Ексцеленцие,
вешчи дарованија св. почившим патријар-
хом Арсением Јоановићем на вишеречени
монастир наш, чрез честјејши Консисто-
риум тогожде високопоменутого Арх. и
Митрополита от нихже во Первих:

1. Покров от чернија дйби с златними
цвјетами, вејуду по краех четирех кади-
фом зеленом обшити, и на једном крају
от тјех, златом везен сушч и послан жу-
тим кратитором.

2. Хрисовулу једину царја москов-
скаго Алексија Михајловића пожалованују
на мон. наш Студеницу, ходатајством по-
којнаго архимандрита того мон. кир Нео-
фита на хартии полуценују под љетом от
созданија мира 7171. мес. фервара 25. из
царствујушчаго града Москви с печатом
царским орла двоглавнаго у плеху на гај-
тану црвеном и бјелом, и потверженују,
на другој страни листа от Јоана и Петра
Алексијевићевих и их сестри благовјерној
царевни Софији Алексијевној, ходатајством
архимандрита того мон. Василија.

3. Хрисовулу једину от војеводи ун-
гровлахијскаго Григориа Ђики полуценују
на Студеницу љета от миробитија 7170.
Априла 19. из Букорешчи на пергаменту
с печатом јего, у жутом воску на гајтану
жутом и црвеном.

4. Хрисовулу једину от Јоана Матеа
Басараба војеводи унгровлахијскаго, изда-
нују во градје столном Трговишчи Марта
14. дне от Адама 7152. года на перга-
менту с печатом у жутом воску, на гај-
тану бјелом и плаветном.

5. Хрисовулу једину от Јоана Кон-
стантина Басараба војеводи унгровлахиј-
скаго, изданују под љетом от Христа 1706.
мес. ферв. 4. дне на пергаменту из Буку-
решча, с печатом златним на толижде пер-
гаменту.

6. Хрисовулу једину от Јоана Стефа-
на Кантакузина војеводи унгровлахијскаго
љета от Христа 1710. Мц. Јануара 9. дне
на пергаменту с печатом хостијским.

7. Једин катастиг, такожде нашего мо-
настира, разних имен, одјевен црвеном
кожом.

8. Једин катастиг, имен царей и кња-
зей росијских одјевен црвеном кожом с
цифрами златними.

9. Салвагвардија на папиру от принца
Евгенија, издана монастиру Студеници
љета 1717. мц. Јулија 25. по римском.

10. Једина посланица от обрстера Лен-
тулуса, из Нового Пазара под датумом
24. Авг. по римском 1737. всему братству
студеничкому отсланаја.

11. Један мемориал на влашком језику
архимандрита Пахомија на обшче все Хри-
стијанство ради милостине.

12. Печат једину сребрну Стефана Не-
мане цара србскаго. (?)

13. Антима митрополита хунгаровала-
хијскаго за милостину Студеница мона-
стиру препорука на своју епархију љета
миробитија 7225. из Букорешча.

При коем јешче со сим здје и ревер-
суем, что далше ничто више тражити или
изискивати от Их високо Преосвјашченства
и Ексцеленцие неимами. За болшееже того
утверждение подиисуемеја, и печат мона-
стирскуюју полагаем.

В Карловачком Архиепископско-Митро-
полијском Консисториумје Мц. Декемврије
7. дне 1753. года.

М. П.

(Печат мач. Студенице)

Архимандрит Констан-
тин Студенически и Је-
ромонах Рувим с цје-
лим Братством.

VII.

Напис на Јеванђељу.

Сие сѣое и Бжтвое іе-
вѣліе мѣреного Сумешна
Еписпа Вршачкаго

и приложи его монастырѣ
Студеници хра

мѣ Оупсѣнія прѣтне Бце
въ послаженіе сѣго Сумешна
Миротачца въ лѣто 7127 (1619).
Сіе стое и Божства

*

Да се зна како бист сіе Евангеліе Сту-
деничко 8 залогі въ местѣ Ужицѣ 8 іована
Брчича за 1200 гроша, и томѣ быст титор
господжа Аранѣ Слахино подручіе Стана
из села Вилуше ѿкупи за свою душѣ и
сина си Исака за хилядѣ саспири да ихъ
уише у опци лист и томѣ бист свѣдокъ
владика Гаврил ахилскіи и жичкій и То-
маш и Рашко из Горщиѣхъ и тко неѣ
ѣписати да мѣ не просто ни на сем свѣте
а и ва бѣдѣшемъ вѣце.

И томѣ быст настаятелѣ игѣман Јанікіе
Богѣ да прости Студеничкій в лѣто 7169
(1619.—1651.)¹

* * *

Јеванђеље, на ком је горњи запис,
било је својина манастира Студенице, те
за време Карађорђева збегача, донео га је
са собом у ман. Фенек архимандрит Сту-
денички Мелетије Никшић.

Исти се арх. Мелетије као што рече про-
игуман Фенечки Вићентије Ракић дочепач
„коварством“ управе ман. Фенека и био је
у њему све до 14. Јунија 1815., када се
повратио у Србију и постао владиком у
Шапцу, где је ноћу 16. Јунија 1816.
мучки у свом двору погубљен. (види „Ја-
вор“ 1887. 646.)

Поменуто се јеванђеља, налази и данас
у Студеници, кога је описао у „Стари-
нару“ за 1890. стр. 19. високопреосвећени
г. владика нишки Никанер Ружић.

Горњи је запис г. владика погрешно

¹ По запису на рипидама у Студеници, игуман Јо-
аникије био је већ 7145 (1637.) игуман Студенички. (види
„Старинар“ за 1890. 10.) Уред.

прочитао т. ј. у место епископа „вршач-
каго“, он је прочитао „рашчачкаго“.

О реченом запису, писао је митропо-
лит Стратимировић владици вршачком Пе-
тру Видаку следеће писмо:

В Карловци 7. Ферв. 1814.

Јего Превосходителству Г. Епископу
вершачком Петру Видаку.

В нешчастном случаи бјегства Сербов
из Србији 1813. лета, с иними Јеромона-
хами и свјашченики, сјемо от Турков пре-
бјегло и цјелое Братство манастира Сту-
деници, нашего благочестија, с манастир-
скими вѣшчи и тјелом св. Стефана краља
первовјенчаного, жеже с дозволением ви-
сокославнија Генералкоманди, Нашим же
благословением намјешчено јест в мона-
стирје Фенецје, идјеже реченое Братство
намјерение имјее вјечно остати.

Приликоју пресмотренија вѣшчѣј помја-
нутаго манастирја Студеници сјемо прене-
сених и отдјеленија тјехже в смотрении
вѣшчѣј мон. Фенека, обрјелосја Евангелие
по њесочему сребром окованое и двјема
каменма черними украшеное, с надписију
на корици излагајушчѣју, јако она от Си-
меона епископа вершачкаго, предсказаному
манастирју Студеници, в чест, св. Симе-
она мироточца 7127. лета миробитија при-
ложено бист; сие бо надпис сја глаголет:
„Сие сѣое и. т. д. (као што смо навели).

Из сего несомнителнаго и истинаго до-
казателства јавствуе, јако епископат вер-
шачки, јешче под владјением Турков, сие
јест года 1619. ту, идјеже ниѣ јест,
существовал, следователно и преже при-
вилегіј наших.

Того ради таковују Нашу нечајано
принесенују надпис, поелику она древности
епископата вершачкаго касаетсја, а у нас
во Архивје народној не находитсја, не
гокмо во тојже на сохранение во форматје
своим оставити, но и Вашему Превосхо-
дителству такожде во форматје под ./ здје
находјатсја два формата на сохранение,
вједомости и памјати ради сообщити не-
пропустих.

В прочем с високопочитанием јесем —

Expedivit Gabriel Chranislav m. p. AEM.
Protodiaconus et jur. sacrae sedis Notarius.

* * *

У „Гласу српске кр. Академије“ LXII. у чланку: „*Рашки епископи и митрополити*“ од нашег брата Иларијона, на стр. 29. позвавши се на поменути запис на студеничком јеванђељу, што је г. владика Никанор у „Старинару“ навео, утврдио се — рече — у мисли „да је тај епископ рашки 1619. онај исти митрополит Симеон, који је 1608. био ктитор оном ћивоту за моћи св. краља Студеничког. Но поменути пријатељ мој Љубомир Стојановић, вративши се из Студенице у Београд, пише дне 25. Августа из Београда, да је то јеванђеље приложио Студеници епископ *Вршачки*, а не *Рашчачки*, као што је у „Старинару“.

Из напред наведеног Стратимировићева писма, јасно се види, да је заиста поменути Симеон епископ био вршачки, а не рашчачки — рашки.

Радња Архијерејског Синода 1776.

Превео с њемачког

А. Т.

Наставак.

Пропозиција дворске депутације илirsке о Синоду, држаном у Карловцима г. 1776. под преседништвом грофа Јанковића.

Присутни :

Председник Гроф Колер.

двор. саветн. от Вајнгартен
" " от Бус. рефер.
" концип. от Јасвиц.

Ваше Величанство!

Садашњи већ крају своје приходећи православни Синод у Карловцима, јесте са оним Синодом од г. 1774. други (втори) коме се православни Архиепископ и Епископи, не својом побудом нити у својим стварима, не из личног интереса, него на највишу заповест и на опште добро, подвргоше, вршећи тиме превишњу наредбу. На против, многи предмети саветовања у овоме Синоду, којима су злоупотребљена права епископска ограничена, приходи њихови сужени, а прописивањем опште полезних институција њиме трошкови проузроковани, и најзад њихови поступци

општој контроли подвргнути, — проузроковаше епископима очиту штету.

Да је овој Синод епископима, путовањем тамо и натраг, трајањем седница кроз више месеци и одсуством њиховим од домаће им економије, трошка и тешкоћа проузроковао, јесте сама по себи јасна ствар.

Ова је жртва дакле, коју они превишњој служби и општој користи принеше, сама по себи достојна владалачког призрења, тим достојнија, што су операти овога Синода, као и оно што је при томе створено, одиста вредно и корисно.

Нећемо да се дотичемо новог регулamenta, који управо није ново дело самога Синода, него ове верноодане илirsке дворске депутације, која га је у целини саставила и предложила; али при томе је заслуга и Синода, што је преко разних права и одређења, која су предци епископа себи виндицирали, својевољно прешао, и покорио се превишњим жељама без противљења, и тако рећи сам од себе, те суделовао при извршењу владалачких налага.

Још више заслужују превишњу пажњу непосредни операти о редуцирању броја манастира, о редуцирању празника, о уважању конзисторија, одређењу катихизиса, о створеној манастирској дисциплини и друга опште полазна определења, којима је ова вернопослушна илirsко-дворска депутација додуше основ положила и при стварању истих највише допринела, но која се без саучешћа и суделовања Синода никада у живот привести не би могла.

Према томе ова заслуга Синода достојно је владалачке милости и призрења не само са гледишта правичности, но још више с тога, што се ту имају две политичне околности у виду држати:

Прво: што се несме ни једна прилика пропустити, да се расположење духова љубављу задобије; да се утврди зависност такођер љубављу, која увек јаче и сигурније дејствује него страх; да се епископи привољу на покорност у оној мери, до које се у прошла времена никада није дошло; да се поклонима подстрекну на већу ревност у интересу опште ствари, а за такав се поступак неће скоро тако

згодна прилика пружити, као баш овај сакупљени Синод.

Друго: што ће се градацијом у поклонима и даровима између епископа развити корисна ревност и утакмица тако, да ће лошији у лошијем поклону видети мању владалачку милост, чиме ће бити подстакнут, да се поправи.

Најпосле би овакова награда била згодно средство, да се оне тачке, у којима је Синод већ попустио, сасвим забораве, а оне тачке, у којима су синодалне молбе одбијене, улепшају и загладе, чиме би се и нови регуламент у свима тачкама својим, и то уз суделовање несједињеног клира, стално утврдио.

Сви ови назори и посматрања, при којима верно одану илирску дворску депутацију не руководе никакви други обзираи, до ли једино највиши интереси државе и Вашег Величанства, побуђују ову дворску депутацију, да поднесе Вашем Величанству предлог, да се пре распуштања Синода чланови истога превишњим даровима одликују.

Митрополиту и архиепископу могло би Ваше Величанство подарити, њиме толико жељено достојанство правога тајнога саветника уз доставу односнога декрета и уз опрост припадајуће за то таксе ерару, (но пристојбе царској државној канцеларији имале би се свакако из новца народнога фонда покрити), тај декрет би му се имао преко царскога комесара уручити. Како достојанство његовога положаја и звања ово одликовање и иначе изискује, и како су већ два претходника његова овога одликовања удостојена — то изискује и углед Вашег Величанства, да у вашим наследним земљама имате за поглавицу православне цркве човека, који би се у ауторитету могао успоредити са поглавицама иностраних православних цркава, и који би достојанством својим и подчињеном клиру импонирати и поштовања улити могао, и које би достојанство и на илирски народ уплива имало, јер би на против могло рђаво на тај народ утицати, кад би за поглавицу цркве своје видио човека, кога Ваше Величанство није удостојило онога одликовања, кога су претходници његови већ имали.

Темишварскога епископа би Ваше Величанство при награђивању нарочито имало своје милости удостојити. Он је у свима оператима својим најревностнији, превишњим интенцијама најприступачнији, при том најнекористољубивији а у верским стварима најобјективнији, те се у опште у погледу карактера има митрополиту претпоставити, због чега је од царског комесара и актуара у свакој прилици обилато похваљен. Овоме би Ваше Величанство могло један напрсни крте са прстеном, у вредности до 200 дуката милостиво одобрити.

Други по рангу су будимски и карлштатски епископи. Први је, по изјавама цар. комесара, у свакој прилици потпомогао превишње предлоге, а увек се стављао на супрот митрополиту, кад је овај каквоу сумњу изазвати хтео. Последњи је пак по спреми и знању најодличнији, и има само ту погрешку, да је сувише одан митрополиту, који га направио епископом, те у свакој прилици пристаје уз њега. Иначе је он, по исказу цар. комесара, највише допринео стварању манастирске дисциплине. Обојици овој могло би се премилостиво одобрити по једна златна табакера, свака у вредности од 100 дуката.

Сви остали епископи су од прилике једне вредности, прилично нерадини и незналице, само се бачком епископу највише приписује користољубље. Но свакако сви ови епископи имају, ма и негативну заслугу, да се превишњим намерама и жељама нису никада противили.

Овој четворици епископа могло би дакле Ваше Величанство свакоме по једну златну табакеру, сваку у вредности од 70—80 дуката, милостиво одобрити.

А како је народни секретар у овим годинама изнимно много труда уложио, и због превишње службе нарочите послове вршио, а како је синодским седницама и он присутан био, те и на народ уплива има, то би Ваше Величанство и њему могло одобрити један златан сат у вредности од 40 дуката.

Ови поклони би се, са односним решкриптом преко једнога поверљивог чиновника за каквог би дворски конципијент от Јас-

виц најзгоднији био, имали послати дворскоме комесару, који би исте поклоне последњег дана Синода у превршње име Вашег Величавства дотичнима јавно уручио.

На овај начин би се са трошком око 800 дуката оставио спомен владалачког великодушија, што би у познија времена не само на клир, него и на цео народ доброга утицаја имало, те њихову верност и послушност потстрекло, а олакшало би за будући посао, и урезало слику своје великодушне и милостиве владарке још дубље у срца њихова.

У Бечу 28 новембра 1776.

Гроф от Коллер

Наставиће се

Је л' Текелијна заклада народно-црквена ил' приватна заклада?

Д. Р.

Какве могу да наступе, и какве наступају обично последице од познате наше брзоплетости и површности и у најважнијим стварима, а особито при донашању нових уредаба и установа; о томе би се дала читава књига написати само из данас постојећих наших автономних уредаба.

Од многих примера, ми ћемо навести само један.

А тај је пример: *Текелина заклада од 1. Августа 1842.*

Српски је родољуб *Сава Текелија* установио реченог дана закладу од 200.000 К и то за Србе питомце војене академије, за богословски семинар односно Србе семинаристе у Араду и за српског владуку у Араду.

Текелија је још за живота свога издржавао изванредан број Срба у војеној академији, који се број из речене његове закладе имао издржавати после његове смрти и који се издржавао из ње, дотим је за српски семинар односно Србе у њему и за српског владуку у Араду ставио услов, а наиме: кад његова заклада нарасте на 2,200.000 Круна, тада се има камата од 2,000.000 К поделити на три равна дела т. ј. на војене питомце, на семинар и богословске семинаристе и на српског владуку у Араду, а 200.000 К дати на приплод, од кога ће се такође камата на исту

циљ и у истом сразмеру имати делити кад нарасте и та свота на 2,200.000 К.

Текелија је на брзу руку саставио правила за ту своју закладу, у нади да ће је доцније допунити, те с тога је и рекао у њој: 10. „— унутрашњу организацију и управу богословског семинара имаће руководити митрополит, по нарочитом упутству, *које ћу му саопштити*“ — што није учинио, а у 11. „— ако пак гореречена својства не буде имао (т. ј. арадски владика не би био Србин), не може уживати добротинство ове закладе, већ ће се ови интеримални приходи уложити, а њихов интерес ће сваке године митрополит и асистенти по смислу упутства, *које ћу и у овом погледу даши митрополиту*, — што такође није учинио — подељивати на дотацију пароха арадске дијецезе из племена српског и православне вероисповести.“

Текелија је у 3.) тачци установио: „Извршење пак ове моје намере, исто и управу и чување главнице за вечита времена препуштам, поверавам и препоручујем архиепископу и митрополиту карловачком и асистентима народног фонда, који ће о томе дужни бити тачне рачуне водити, превршњем месту подастирати и сваке године јавно обзнањивати“.

На основу овог наређења, управљао је свагдашњи митрополит-патријарх са три асистента, које је круна на предлог митрополита-патријарха именувала, од дана установљења поменуте закладе, па све докле су постојали асистенти т. ј. до Октобра 1875., када је на основу § 30. саборског устројства од 1875. укинута дотадашња управа народно-црквених добара, и ступио на њено место саборски одбор.

И ако је свагдашњем митрополиту-патријарху, односно асистентима с њиме поверено више приватних заклада на руковање; за чудо, да ни у кр. рескрипту од 10. Августа 1868. а ни у саборском устројству од 14. Маја 1875. нема спомена о поменутих закладама, него је у њима говор само о народно-црквеним фондима и фундацијама, у што не могу спадати поменута Текелина и остале подобне њојзи закладе и фундације. А не могу с тога, што се по самом називу, народно-

црквени фондови и закладе као народно-црквена добра трошити могу на народно-црквене цели, дочим се установљене закладе од појединаца трошити могу само на ону циљ, коју је оснивач њен установио и одредио.

А што ни у поменутом кр. рескрипту ни у саборском устројству нема спомена о приватним закладама и фундацијама, и то се има приписати нашој брзоплетости и површности.

1864/5. изабрати од народног сабра тако названи „синодско-саборски одбор“ у својим предлозима за расправни сабор, у IV. одељку у §. §. 20. и 21. рекао је: „§. 20. Осим ових фондова (клирикалног и неприкосновеног) непосредном старању и надзирању архијерејског и митрополита по вољи и наредби основатеља, поверени су на општеполезне цели одређени фондови следећући: — — — ж. Саве Текелије, Кевермешког од 1. Августа 1842. на штипендије војничке — — —“; а у „§ 21. Сви ови фондови (набрајани у § 20.) јесу приватне природе, и управљају се како у смотрењу одређене тако и начина руковања по вољи основатеља, нити подлеже другој контроли.“

Кад се у XXXIV. седници 18. Марта 1865. дошло до поменутих §§. (20 и 21.), те кад је известилац др. Јован Хаџић-Светић почео да разјашњава како су постале наведене у § 20. фондације приватне, и да не подлеже никаквој контроли, подигне се вика међу посланицима; др. Хаџић разјашњава, међу посланицима и у публици жагор и смеј и у том смеху и жагору, кад комесар (генерал Филиповић) рече, да би желео да се ствар о црквено-народним добрима и фундацијама данас сврши, буде и § 20. и § 21. изостављен. (Види извештај о овој седници у бр. 52. „Видов-дана“ и бр. 30 „Напретка“ од 1865.).

Истина у § 18. V. Б. кр. рескрипта од 10. Авг. 1866. у српском издању стоји: „У делокруг управе црквено-народних добара и фондова спада администрација свију јавних и приватних фондова и фундација, митрополиту и асистентима поверених — — —“, ал у немачком — званичном —

издању нема спомена о *приватним фондовима и фундацијама*, него само о „*kirchlich-nationalen* — —“.

И пошто у њему нема спомена и о приватним фондovima, него само о црквено-народнима, за то се и иште дозвола за зајмове од владе само за фондове клирикални и неприкосновени, а за све остале не иште. Иначе по српском тексту, морала би се искати дозвола и за све остале па и приватне фондове, јер се у њему вели: „— — По томе ће она (управа црк. нар. фондова) после учињеног испита довољне сигурности чинити правителству предлог ради издавања зајма — — —“.

И кад овако стоји са овим §. 18., онда нека изволе она г. г. која се позивају на српски текст његов, и на основу његовом тврде, да се није смело одузимати од саборског одбора као наследника бивше управе црквено-народних фондова помепута Текелина заклада, међу коју г. г. спадају и чланови данашњег саб. одбора, по њему у свему поступати, т. ј. нека ишту дозволу за зајмове од владе не само за зајмове из клирикалног и неприкосновеног фонда као фондова црквено-народних, него и из свију осгалих фондова и заклада, којима саборски одбор рукује и управља.

Па кад нема спомена нити наређења каквог како у кр. рескрипту од 10. Авг. 1868., тако исто ни у саборском устројству од 14. Маја 1875. о закладама, каква је поменута заклада Текелина т. ј. о приватним закладама, као што их је тим именом назвао синодско-саборски одбор 1864/5. што у истини и јесу, јер су их приватна лица основала за извесну циљ, и само су руковање њихове закладе поверили бившим асистентима и митрополиту патријарху, које је наследио саборским устројством саборски одбор; питамо: како се могу и каквим се правом могу и те закладе држати и сматрати за црквено-народне закладе, као што су у истини поменута два фонда т. ј. клирикални и неприкосновени?

Саборски је одбор односно сабор властан да одређује на шта ће се трошити приход речених фондова, дочим то није властан и да чини са приходом заклада, установљенима од приватних лица на извесну

циљ. Он има само управљати њима, ал нема права трошити на другу коју циљ њихове приходе, осим на одређење управних трошкова и станарину.

Данашњи је саборски одбор у два маха покушао, да увери владу, да је и поменута Текелина заклада црквено-народна заклада, те да по томе на основу § 19. 9.) саборског устројства припада народно-црквеном сабору право да донесе закључак: на што се има одредити трећина од прихода од поменуте Текелине закладе, намењене арадском српском владици; но није у томе успео, пошто је и Његово Величанство прогласило поменуту закладу приватно-правног обележја.

И чим је она то, онда је Његово Величанство једино и власно, да одређује на што се услед промењених околности има трошити приход од поменуте Текелине закладе, а наиме, по што се не може установити у Араду богословска семинарија, то је дозволио, да се за сада до даљег одређења трећина прихода троши на семинарију у Карловцима, а одређена трећина за српског арадског владику, владикама: будимском, бачком, вршачком и темишварском.

Данашњи је саборски одбор прихватио без икаквог протеста одређење крунино у погледу измене у Текелиној заклади, да се трећина од камате даје на семинарију у Карловцима; а решење у погледу измене, да се трећина даје поменутој четворици епископа није, и не ће да га прихвати.

Па не само да је исти саборски одбор прихватио крунино решење у погледу семинарије, него је он прихватио крунино решење, да прими управу Текелиног завода (Текелијанума) у Будим-Пешти, и ако је Сава Текелија у својој опоручи од 6. Септ. 1840. наредио: „Главним мојим наследником постављам ја грађанско моје у Пешти „Заведеније“ ради „васпитавања“ (Текелијанум) учеће се младежи српске, под управом књижевног друштва „Матице српске“.

На основу свог наређења Савина, управљала је „Матица српска“ Текелијанумом све до 1875., када је одузета од ње

управа, те новчаним фондом управљао уг. министар просвете, а 1877. и надзор над питомцима пренет на пештанску црквену општину, док није 7. феб. 1902. иметак фондов предан на руковање саборском одбору, а управа и духовни надзор посебном патронату.

И ово је са свим супротно Текелиној опоручи и наређењу наређење крунино, данашњи „јуначки и родољубиви и уставољубиви“ саборски одбор — које није изазватио услед промењених околности и неизведљивости Текелине опоруче, као оно од 22. окт. пр. г, него више из политичних обзира, прихватио и лепо рукује фондом у супрот Текелином наређењу.

Дакле Текелино наређење, да Текелијанумом има управљати „Матица српска“, сме се и може се трпети и одобравати да круна по свом нахођењу мења, и да његову управу и новчану и духовну пренесе на са свим десето тело; а наређење Текелино, да његовом закладом од 1. Августа 1842. има управљати свагдашњи митополит-патријарх са асистентима, које је већ саборским устројством измењено т. ј. да њиме управља саборски одбор, круна не сме мењати ни онда, кад саборски одбор не хтеде после вишенутог позива да изврши њено наређење у погледу издавања $\frac{1}{3}$ од прихода намењене арадском српском владици, те поверила управу његову посебном старатељству, које одговара у свему бившим асистентима

Живела логичност!

Нека се само сети наш свет каква је насиља учинило у Земуну изасланство саборског одбора, што му председник не хтеде признати право, што га не имађаше. Та узбунили су и полицију и маџистрат и државно одветништво, и они још смеју коме замерати!

Ал да, променом у Текелијануму, саборски је одбор добио да управља једним великим фондом, а променом у заклади Текелиној од 1. Августа 1842. одузет је од саборског одбора један велики фонд, из ког се могло давати зајам без икаквог ограничења, као што је и даван, и које је издавање појединима носило велике користи и то такве, да се данас возе на

својим каруцама, дочим су се пре возили на туђим таљигама, а да и не спомињемо о разлици живота пређашњег и садашњег.

За доказ ове наше тврдње, навешћемо само овај пример.

Н. Н. из Н. обратио се адвокату др. Н. Н. члану саборског одбора да му посредује да добије зајам из народних фондова, ког је и добио.

За то посредовање, иставио му је исти „народни пријатељ“ следећи рачун, ког му је и исплатити морао. (Како је дошло да му га је морао исплатити, и ако му се одупирао, то је посебна историја).

Вансудбени трошковник

1903. 27 VIII.	За упуту са Н. Н.	— — — К	8—
	„ састав молбе ради процене	К	50—
	„ препис „ 1 пут	— — — К	3 50
	„ сравање преписа	— — — К	1:80
	„ писаћи материјал	— — — К	2:50
	„ билег на молбу 1/72	— — — К	—72
	„ отправак с дангубом	— — — К	—80
	„ носење у суд	— — — К	1—
	„ интервенцију ради решења молбе особне	— — — К	6—
5 IX.	„ проучење роч. одлуке	— — — К	—60
	„ упуту нову	— — — К	4—
	„ састав молбе ради зајма	— — — К	15—
	„ препис „ 1 пут	— — — К	2—
	„ сравање преписа	— — — К	1—
	„ писаћи материјал	— — — К	1:80
	„ отправак с дангубом	— — — К	—80
	„ носење на пошту	— — — К	1—
14. X.	„ поштарину у Ср. Карловце	— — — К	—45
	„ проучење списа странкиних	— — — К	2—
	„ интервенцију код оверовљења обвезнице	— — — К	2—
	„ упуту нову	— — — К	4—
	„ састав молбе ради укњиже	— — — К	50—
	„ препис „ 1 пут	— — — К	2:50
	„ сравање преписа	— — — К	1—
	„ писаћи материјал	— — — К	3—
	„ 2 написа	— — — К	—60
	„ пуномоћ (2 пут)	— — — К	1:70
	„ препис прилога А. и Б.	— — — К	1:20
	„ отправак с дангубом	— — — К	—80
	„ носење молбе у суд	— — — К	1—
	„ пожурење решења у грунтовници	— — — К	2—
	„ препис одлуке	— — — К	2—
	„ набаву grunt. изватка	— — — К	4—
	„ стварање акта	— — — К	2—
	„ спровођење кроз књиге	— — — К	2—
	„ улагање списа	— — — К	1:80
	„ обрачуи са странком на њен захтјев с дангубом	— — — К	4—
		К	188:57
	предујам	— — — К	20—
	Остаје за исплату	— — — К	168:57

Овај трошковник у свему одобравам и ликвидирам са 188 К 57 п. те након изданог предуја од 20 К исплаћујем још износ од 168 К 57 п. у Н. 15. X. 1903.

сведоци

Н. Н.

Н. Н. Н. Н.

Број рег. —

г. Н. Н. у Н.

И овакав је бездушан рачун дотични „пријатељ народни“, ком је свака друга реч у одлукама: „ред и рад у управи народној“, поднео странци и вансудбено га и наплатио, који је у прогласу на народ што га је издао саборски одбор „Дижимо зајам из српских народно-црквених фондова“, рекао: „А како се тражи зајам од народних фондова? Напише се најкраћа молба од три четири реда (за коју се он од дотичне сранке наплатио са 15 К и 4 К за упуту, за састав молбе за процену 50 К односно за упуту 8 К, а за састав молбе ради укњиже 50 К а за упуту 4 К, све га дакле само за упуту и молбе 131 К) и моли оволика и оволика свота у зајам.“

На истом је месту речено и ово: „Ну судска се процена не тражи за сеоске куће, које се нуде само уз земљу, која управо треба да даде потпуно јемством за тражену зајмовну своту“; ал то није сметало поментом „народном пријатељу“, да се наплати за молбу за процену сеоске куће 58 К, и да странци изради, да је добила зајам из народних фондова на сеоску кућу без земље.

Ето народе чвора, за што се данас онако смушено напада на Његову Светост због поменутог Текелиног фонда, и ако је теби по вољи, да и такве људе сматраш и држиш за народне пријатеље, а ти их држи и сматрај, и бирај их за посланике тамо, где их не зна нико, пошто их и онако они, који их знају и којима су пред очима, не ће бирати!

Доћи ће време, кад ћеш се и због тога и кајати, ал ће доцкан бити.

Није то првина, да је наш лаковерни народ сматрао за народне пријатеље оне, који су му својим непромишљеним радом наносили највећу штету. Измеђ осталих мана код нашег народа и то је, да он ма коме без промишљања верује, ако му само својим писањем ласка и пише онако, — без обзира да ли се даде оно извести о чему он пише —, како то народу гове.

Идућом приликом ћемо проговорити коју о „Заставином“ смушеном писању у 255. бр. — крајцарашком броју —, те доказати јој: ко изврће истину, и ко неистину говори, а за сад јој само то велимо,

да је по XXVII. чл. уг. сабора од 1790. краљу угарском задржано право и у по-словима заклада (види „Тумач“ Миладиновићев 82. стр.), које право данас по чл. III. уг. сабора од 1848. круна врши преко одговорног уг. министарства, као и сва она права, која је дотле у име крунино вршила кр. уг. дворска канцеларија, кр. намесништво и кр. комора.

Па кад је преко тих власти круна потврђивала и основна писма за јавне и приватне закладе; јасно је, да има право данас да чини преко уг. министарства у нужним случајевима и измене у њима, што је у осталом и сам данашњи саборски одбор признао са Текелијанумом.

А том ћемо се приликом осврнути и на детињасто пискарање „Новог Србобра-на“, који у поменутом крунином наређењу сматра „конфискацију српских народних добара.“

Наши и радикали и самосталци а и либерали радо уздишу, што се у извесним приликама не позива народ, да каже свој суд о извесним приликама.

Па кад би по поменутој Текелиној опоручи српском народу данас припало само 2400 К и то свештенству односно српским општинама у бившој арадској епархији, које данас спадају под темшварску епархију, дочим по поменутом крунином наређењу припада српском народу 80.000 К т. ј. 40.000 К, карловачкој семинарији, а 40.000 К четворици епископа; не знамо, да ли би народ изгласао: волијемо да Текелином закладом управља саборски одбор, ма од његове закладе не имао српски народ више од 2400 К, него да има 80.000 К, а да њоме управља самостално старатељство, које је скоро оно исто што и пређашња управа нар. црквених добара.

Ал' у првом би се случају морала народу прво казати истина, т. ј. да по Текелиној опоручи српски народ од оне трећине камате, што је одредио за српског арадског владику, њему — управо општинама и свештенству у бившој арадској епархији — не би више припало од 2400 К т. ј. камата од 40.000 К, дочим би остатак од тога имао припасти заклади његовој.

Извештај

о седници архид. конзисторије држане у Карловцима 21. септ. (4. окт.) 1904. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина Георгија срп. патријарха.

Президијално расположење Њиг. Св. да је архим. Г. М. подељен 6-недељни допуст узето на знање. — През. расположење Њег. Светости, да је јером. В. С. из ман. Р. поставио за привременог економа срп. прав. богосл. семинара, узето на знање. — Високопречасног МЦСавета су четир пресуде у бракоразводној ствари публиковане странкама на коначни развод брака и то: између а.) К. П. из Б. и супруге му Л., б.) између Ј. В. из И. и супруге К. в.) између П. Ј. из П. и супруге Ј. из Д., г.) између С. П. из К. сада у Б. и супруге му Љ. непознатог боравишта; једна пресуда истог МЦС. гласи на одржање брака у крестности између Ж. П. из П. и супруге А. — Умолити високу кр. зем. владу, да јер. Ж. В. катихету у реал. гимн. у М. именује сталним; на место истога именован је за администратора парохије у Б. свршени богослов Б. Ц. — Јер. М. П. администратора у Г. позвати, да под претњом личне одговорности пошаље смртни лист Р. Ч. кр. кот. области у М. — На молбу СО. позват је арх. Г. М. из ман. К. на изјашњење, дали је на лутрији добио повећу своту новаца и ако је, да у благајницу срп. нар. цркв. фондова положи. — На молбу пречасне конзисторије пакрачке дозвољено је јер. В. М. изабраном пароху у Ј. да може до 21. октобра о. г. у Б. остати, где се речени парох налази. — Управа манастира М. Р. предана је јером. крушедолском К. М. — За пароха у П. потврђен је јер. П. Б. из Л. а у Л. расписан стечај до 20. окт. с тим, да исти јер. до коначног попуњења ове парохије овде остане. — Умољен СО., да удовој понадији А. пок. јереја Н. К. из П. мировину у стечај стави, а за администратора исте парохије именован је јер. Ј. Ј. из В., а за админ. у В. постављен је свр. богослов А. И. из М. В. — На парохију у Д. припуштени су сви компетенти: Ј. Б. у Б., С. П. из К., А. Т. из Б., Н. П. из П., Е. Д. из П., П. З. из К. — На парохију П. класе у Т. расписан је стечај до 20. окт. — За личног помоћника јереју С. М. из Б. постављен је јером. кувештински о. П. Р. — Припуштени су стечајном испиту јер. С. З. из Ј. и јер. С. П. из Ш. — Висока кр. зем. влада дозволила је, да учитељ у К. може за време зимско при великом опелу пратити свештеника без школске деце, ал накнадити инк. изгубљено време наставе. — Наложено јер. М. М. пароху у Ш. да у кући крети дете тамошњег предстојника Љ. Б. а јер. Д. З. позван на оправдање. — Умољен СО. да од мировине јереја П. Т. у М. устегне своту од 68 К 11 пот. за дужну порезу и једначак. — Позван јер. Т. пл. М. из Т. да узме себи личног помоћника ил

www.своје сумировљење затражи за месец дана. — Узето на знање презид. расположење Њег. Светости, којим је јер. Љ. Р. пароху у Б. подељен допуст од 1 месеца дана. — Јер. С. М. парох у Б. позван, да од тамошње цркв. скупштине изиште пристанак на приставање Д. К. за његовог личног помоћника, а исти помоћник упућен, да тражи *veniam aetatis*. — Известити јером. о. И. С. негдањег администратора парохије у Р. С. да има за време од 1—16. априла 1902. примити из благајнице срп. нар. цркв. фондова и заклада своту од 53 К 38 пот. — Издано јер. Н. П. из П. упуство како да крсти Јеврејку Р. Х. — Одговорено парох. звању у О. да вођење надзора над матицама припада конзисторији, и да цивилне власти могу своје примедбе над неисправностима у вођењу матица преко конзисторије саопћити дотичним парох. звањима. — Узет на знање извештај јер. Л. Б. пароха у О. испитног комесара за учитељ. оспособљење на кр. учитељ. школи у О. о одржаном испиту са 6 Срба учитеља, од којих су 5 добили врло добро а 1 добро из веро-науке. — Оправдање јер. Љ. Р. и С. В. у погледу изостанка са свештеничке исповести узети на знање, дочим јер. М. Р. и Ј. М. паросима у Д. не уважив њихова оправдања поделити опомену за сад с налогом да се сви горе речени свештеници код свога надлежног протопрезвитера исповеде. — За сад је узето на знање изјашњење јер. Ј. Т. из М. у погледу занемарења катих. дужности у филијали П., но да у будуће тачно има исте дужности вршити, у противном случају да тражи личног помоћника ил. пензионисање. — Изјашњење јер. М. пл. М. из С. на памфлет Н. Р. узети на знање. — Упутити јер. М. П. админ. парохије у Г. да се ради оправке нар. дома обрати адм. одбору. — На пријаву о. С. П. админ. парохије у П. поднесену изјаву Ф. В. римокат. жупника из Н. да је православу Ј. П. рођ. Б. по закону прекрстио, исповедио и пред смрт причестио и по обредима кат. цркве сахрањено узети на знање. — Овоконз. фискала тужба против умировљеног јереја Љ. М. из Н. К. издата истом на одговор. — На основу тужбе П. А., С. Г. и Љ. П. из Д. против тамошњег пароха Е. К. осуђен је исти јереј на писмени укор с опоменом, да се у будуће при опхођењу с парохијанима и у вршењу својих дужности држи дисципли. правила, а на сношење истражних трошкова осуђени су у пола и тужитељи. — Свршени богослов К. С. постављен за администратора парохије у Е. — На парохију V. разреда у Бечмен-Петровчићу расписати поново стечај до 20. октобра. — Тужбе В. С. и Љ. П. из Ч. против тамошњег пароха јер. Е. К. издати истоме на изјашњење. — Поново позвати јер. Љ. Н. из К. да своје изјашњење поднесе на тужбу у погледу необављања Богојављенског водоосвећења. — Пријава Ж. Ф. из Ж. против управитеља жупе Ф. Т. у Д. због против законитог крштења једног православ. детета устушити кр.

зем. влади. — Донето је у бракоразводним стварима 34 решења и 3 пресуде на развод брака и то а.) између Ј. М. рођ. Н. из З. и П. М. из З., б.) између Ђ. Ђ. из И. и Ж. Ђ. рођ. Р. из С. и в.) између С. Б. из М. и М. Б. рођ. С. из Б.

Извјештај

о десетој редовној сједници православне срп. епархијске конзисторије пакрачке, држане 19. Октобра (1. Новембра) 1904. под председањем Његова Високопреосвештенства господина Епископа *Мирона*.

Узет је на знање отпис Његове Светости преузв. Господина Патријарха да је рекурсе А. Д. из П. против пресуде Митрополијско Црквеног Савета у бракоразводном предмету, управљен на превише мјесто стигао путем високе владе без сваке примједбе и да јој се врати рекурсе као прекасно поднесен. — Узети су на знање дописи преосвећеног Господина Епископа Дијецезана Мирона, којима саопћава списак богослова примљених у прву годину богословије и семинар за 1904./5. ш. г. и посланицу, коју је управлио подручном свештенству и поучио их о свештеничкој колегијалности. — Одобрен је нацрт иконостаса за цркву св. Ане у Вријеској уз потребну надопуну. — Надопуњена је конзисторијална наредба о уважању прелазника у матице. — Узет је на знање допис кр. земаљске владе да је свршеном богослову Ј. С. из Ј. подјелила опрост година за ступање у свештенички чин. — Узето је с одобрењем на знање президијално расположење којим је Владимир Милутиновић, парох бршљанички са 18. (31.) Октобра 1904. разријешен звања и благодјејања пароха бршљаничкога и исти упућен да напусти ново звање у Јамени, те којим је опелуживање парохије бршљаничке повјерено до сталнога попуњена околним свештеницима ступовачком, вуковијском и пашијанском. — Узета је с одобрењем на знање издана президијална забрана свештенику А. Б. у М. Т. да се не парнички са парохијанима. — Обавештено парохијско звање у Пакој, да кр. јавни биљезници уживају ограничен опрост од поштарине. — У тужби опћинског поглаварства у В. Б. против тамошњег парохијског звања ради не поднашања исказа војних обвезаника одређен повјерствени извид. — Јереј Петар Босанац, парохијски помоћник у Бјеловару потврђен је за пароха у Новим Пављанима. — Узето на знање извјешће парохијског звања у Р. на тужбу жупног уреда ради неоглашавања и поднесен извештај високој влади. — Узет на знање записник о предаји парохије ветовачке јереју Ј. К. у П. — Прихваћена је понуда катихете Р. Г. из Б. да испомаже као протопрезвитерски помоћник у Б. у колико високосл. Саборски Одбор одобри дотацију. — Обређени су путни трошкови протопрезвитера

К. Т. при избору пароха кобашкога. — Прихваћена је молба Стефана Марића у Шуметлици да се остави у стање мира ради старости и изнемоглости и препоручења му молба Саборском Одбору за одобрење мировинске припомоћи, а опслуживање парохије повјерено пароху боломачком. — Молба свештеничке удове Е. Т. из С. препоручена кр. земаљској влади за припомоћ. — Узета је на знање оставка јереја Владимира Милутиновића на чланству поводом одласка из епархије. — Одбор за градњу цркве у Вакову упућен да се споразуме са црквеном општином у Набрђу гледе богослужења. — Уважена молба црквене општине у Мељанима да се парохија остави под садањом администрацијом. — Свршени богослов Јован Станојевић именован је привременим парохијским помоћником у Бјеловару. — Избору пароха у Крижевцима припуштен је једини компотенат Светозар Грубач парох нососелански. — Издања је сходна наредба свештенству удовом гледе држања домаћица. — Ријешавано је 18 бракоразводних предмета, од којих је један окончан разводом а један одржанем брака.

Извештај

о редовној седници епарх. конзисторије темишварске, држане 3. (16.) септембра 1904. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства господина епископа Др. Георгија Летића.

С Публикована су 4 министарска отписа о поделењу припомоћи неким свештеницима и свештеничким удовама. — Публикован је отпис министра просвете и цркв. послова о подели „венија етатис“ сврш. богослову С. Станковом. — Публиковано је 5 одлука високосл. саб. одбора у предмету припомоћи неким свештеницима и свешт. удовама као и одлука високосл. истог о поделењу миров. припомоћи јер. В. В. — Одбијена је молба јер. Т. Д. из С. ради дочења у админ. парохије Ходмезевапархељске. — Враћена је молба од архидијец. конзисторије ради дочења парохије достављена молитиљу јер. А. Ст. из И. — Узет је на знање с одобрењем извештај проте Јована Новаковића, као председника приређивачког одбора, о дочеку Његовог Преосвештенства Господина Др. Георгија Летића, епископа темишварског. — Узет је с болом у души на знање извештај окр. протопрезв. Ђорђа Влаховића о смрти јереја Петра Предраговића и члана конзисторијалног јереја Ивана Тешића; савезно с тиме постављен је за админ. упражњене парохије у Куману С. С. сврш. богослов из С. Н., а за админ. упражњене парохије у Т. Хиђошу Г. К. сврш. богослов из Н. — Узет је на знање извештај окр. протопрезв. Ђуре Страјића о предавању веронауке у бечкеречким држ. заводима; савезно с тиме изречена је похвала јереју Жарку Стакићу на постигнутом успеху и на показаноме труду у катихизовању.

— Узет је на знање извештај окр. протопрезв. Ђуре Страјића о предаји парохије кечанске у администрацију јереју Боривоју Грбићу као и извештај о предаји обе парохије срп. црњанске јереју Милети Јакшићу. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера Ђорђа Влаховића о обављеној смотри парох. и црквено општинских звања у подручном му протопрезвитерату. — Узет је на знање извештај окр. проте Ђ. Влаховића о обављеном извиђају у Т. Х. цркви у ствари попадијскога стола, уједно је упућена иста црквена општина, да новодигнути попадијски сто из цркве уклони онда, чим се бивши попадијски сто испразни. — Припуштени су полагању стечајнога испита ђакон Силв. Перић, и јереји Ст. Секулић и Милан Долга. — Постављени су за администраторе сврш. богослови С. С. у Е., Н. Б. у С. Ц., Б. М. у Ц. Б.; Д. П. пак позван је да се изјасни да ли прима коју од ове три парохије наиме у Фењу, Сиригу или Петрову Селу. — Расписан је стечај на парохију С., на место протопрезв. помоћника у В. Б. и на парохију у С. И. — Одбијена је молба правосл. срп. црквене општине у Е. ради расписа стечаја, док се са тамошње парох. сесије дуг не скине. — Удовољено је молби правосл. срп. цркв. општине у К. и уступљен јој је тамошњи парох, дом за школу до 1. јануара 1905. г. — Изабран је за питомца Божићеве стипендије Јован Јагедић, правник. — Одбијена је молба јереја П. Ђ. из Т. риди примања у подручје ове епархије. — Узет је на знање извештај ј. Д. П. да је отпустио газдарицу. — Издато је упутство ј. М. Ж. у погледу наплаћивања за неке свештене обреде. — Удовољено је молби ј. Др. М. у погледу адопције деце М. Ж. и позван је да поднесе изводе из матице крштених, који се на ту децу односе. — Удовољено је молби јер. И. Н. да му се изда ориг. сведоџба о положеном стеч. испиту. — Оцене на теме и закључке свешт. зборова протојер. Ст. Жупанског, јер. И. Белеслијина и јер. Жарка Стакића уступљене су одбору за издавање тема. — Издата је на изјашњење пријава Н. Ст. против јереја Ј. П. истоме јереју, — као и пријава председника правосл. срп. црквене општине у К. против ј. Вл. В. из В. К. и Св. Ј. из М. — Узет је на знање отпис Његове Светости у дисциплин. предмету против ј. С. П. Ј. — Одеућен је ј. Д. П. на казну усменог укора пред конзисторијом. — Изречена је казна усменог укора пред конзисторијом јерејима М. Т. из Б. и Ј. С. из Ј. — У смислу наређења прев. кр. рескр. позвано је свештенство ове епархије, да савесно полази месне скупштинске и одборске седнице. — Позвано је свештенство ове епархије, да настоји око тога, како би се код нашег народа вртови што више засађивали воћкама и племенитом лозом. — Напокон препоручена је овдашњем свештенству књига професора и катихете на кр. гимназији у Осеку Александра Живановића:

„Ексхорте и проповеди.“ — Решено је свега 113 предмета.

Извештај

о седници епарх. конзисторије темишварске, држане 5. (18.) октобра 1904. год. под председништвом Његовог Високопреосвештенства Госнодина Епископа Георгија.

Позват је окр. протопрезвитер Ђ. В., да на позив министарства просвете и цркв. послова поднесе објашњења у погледу презимена забавиље В. односно Г. Л. — Узета је на знање одлука саборског одбора у погледу поделења стипендије Петра Божића, Јовану Јагедаћу, правнику. — Позван је ј. А. П., да ј. Д. М. исплати његово потраживање. — Уручена је бракоразводна пресуда епарх. конз. бачке Ст. М. — Уложен је позив против одлуке грунт. области у предмету пристojбе на закладу М. Гајчаћ у В. Кикинди. — Потврђен је избор ј. С. Ј. за пароха у Кетфељу. — Стављен је у стање мира ј. В. В. лични парох. помоћник у К. и умољен Високосл. саборски одбор, да му мировину у течај стави. — Узето је на знање изјашњење ј. Ј. П. пароха из В. на пријаву Ст. из Б. — Узет је на знање исказ окр. прот. В. К. Ђ. Вл. о тамошњим катихетама и катихизацији, уједно су позвати и остали окр. протопрезв. да сличне исказе поднесу. — Постављен је за админ. упражњене парохије у Ф. свршени богослов Д. П. из Срп. Ст. М. — Узет је на знање извештај референтов, да се је за парох. место у Ч. пријавио само ј. Г. В., а за прот. помоћ у В. Бечкерку да није нико молбе поднео; савезно с тиме позвана је правосл. срп. црквена општина у Ч., да се изјасни, је ли вољна с тим једним компетентом обавити избор пароха. — Узет је на знање извештај референтов у погледу расписивања стечаја у С.; одбијена је молба прав. срп. цркв. општине у Р. у истом предмету, док се иста не организује; позвана је црквена општина у Г., да поднесе изјашњење, да ли је цркв. скупштина, у којој је требала донети изјашњење, да ли прима јединога компетента ј. И. Н., била законито сазвана; одбијена је молба цркв. општине у К. ради расписа стечаја из разлога, док се парох. дом не испразни, у којем се сад школа налази, и док надлежна епарх. власт не донесе решење на молбу исте општине у погледу снижавања свешт. плате. — Узето је на знање изјашњење ј. Д. Ч. пароха у Ђ. на пријаву М. О. — Удовољено је молби ј. Д. М., којом повлачи уток свој уложен на Митроц. Цркв. Савет због не прицуптања избору пароха у Т. Ст. М. — Позвана је црквена општина у Ш. да се постара за ваљаног појца црквена. — На тужбу ј. Б. Г. против роман. свештеника у К. решено је обратити се на роман. конзисторију арадску. — Молба јером. В. П. издата је на изјашњење цркв. општини у Ф. — Умољено је подж. знање

тамишке жуп. на молбу игумана Стевана Николића, да обустави оврху против неких Срба у св. Ђурђу. — Одбијена је молба неких становника тиса-хиђошких, да им се за админ. постави сврш. богослов Ј. Т. — Позват је ј. М. Д. парох у Т. К. да потраживање О. К. исплати. — Издата је на изјашњење тужба А. П. јереју А. Ст. админ. парохије у И. — Уступљена је молба Ст. Р. из Деске цркв. општине, да на њу извештај поднесе. — Узето је на знање изјашњење окр. протопр. Ђ. Ст. и др. на пријаву окр. прот. Ђ. В. — Решено је свега 79 предмета.

ЛИСТАК.

Вести.

Павлу Марковићу-Адамову професору Карловачке гимназије, књижевнику и уреднику „Бранкова Кола“ 3. (16.) новембра ове године навршило се педесети рођен-дан, а уз то му се ове године навршује тридесет година књижевнога рада, двадесет и пет година професорског рада и десет година уређивања „Бранкова Кола“. Том приликом је за знак признања топло поздрављен са свих страна. Поздравили су га другови, грађани, пријатељи, познаници, поштоваоци и сви органи наших странака, речу поздравно га је признањем и добрим жељама цело српски народ. И ми се с великим признањем придружимо тим поздравима и да можемо ми бисмо из свих тих поздрава извадили оно што је најлепше и најискреније, па да му сложимо честитку.

Необична је и врло ретка је у нас појава да се ми, растровани личним и страначким страстима до уништавања, можемо ипак сјединити у израву поштовања и признања *једној личности*. То је бар знак да се та личност својим животом и радом узвисила над личним и страначким моментима, и да она идеја, коју је та личност истакла на челу свога листа, није за њу шупља фраза, него је Паја Марковић-Адамов прави заточник те идеје. Но тај суд не изричемо ми само по ономе акорду, како је одјекнуо 3. (16.) новембра, иако би и тај довољан био, него и јачега разлога за то имамо. Уредник „Бранкова Кола“ заложно се за ту идеју, не као пробитачног по себе, него са прегорењем *великога личнога губитка*. Па сада, када стојимо код ове истините тврдње, у недоумици смо е да ли да узмемо озбиљно све оне поздраве, који хоће *речима* да загреју?! Како далеко стоје речи те од примене на делу! Или би зар смело бити да „Бранково Коло“ нема ни толико претплатника, колико је потребно да се без материјалне штете уредничке издржава, а да не говоримо о хонорару таковога уредника, који о њему зна ваљда тек кад га издаје. Нека се страначка домаја и на делу прикаже као у речи, која је обично празна и пуста. Ватајмо се једног кола! Хвала Адамову! Светао му је образ на дивану! ∞

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.